

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ директора

ТОВ «РА «Кредит Інтелідженс»

№1511/1 від 15.11.2024

Методологія визначення кредитних рейтингів для суб'єктів банківського сектору

Методологію визначення кредитних рейтингів для суб'єктів банківського сектору (далі – Методологія) розроблено ТОВ «РА «Кредит Інтелідженс» (далі – CIRA) з метою забезпечення однозначних підходів до встановлення кредитних рейтингів та гарантування користувачам рейтингу коректності рейтингової оцінки. Методологію розроблено з урахуванням вимог чинного законодавства.

Частина 1: Загальна інформація

CIRA визначає кредитний рейтинг для суб'єктів банківського сектору з використанням трьох головних складових факторів, що формують агрегований рейтинг банку. До зазначених складових відносяться:

1. **Рейтинг надійності (SR – solidity rating)** - оцінка спроможності банку виконати зобов'язання, що базується винятково на його внутрішньому фінансовому стані та здатності виконувати свої боргові зобов'язання за рахунок внутрішніх джерел.
2. **Рейтинг підтримки акціонерів (SSR – Shareholder Support Rating)** - оцінка рівня потенційної фінансової підтримки акціонерів банку, яку можуть йому надати (у вигляді фінансової допомоги, стратегічного керівництва або інших ресурсів).
3. **Рейтинг державної підтримки (GSR – Government Support Rating)** - оцінка рівня ймовірності підтримки банку урядом у випадку загрози дефолту.

CIRA при розрахунку кожної зі вказаних складових кредитного рейтингу для суб'єктів банківського сектору може використовувати різні субфактори та/або

диференціювати субфактори залежно від їх важливості для розрахунку з урахуванням ключових специфічних характеристик конкретної компанії.

З урахуванням показників описаних в Частині 2 та 3 цієї методології, CIRA корегує модель визначення ймовірності дефолту суб'єктів банківського сектору і визначає:

- довгостроковий рейтинг банку та прогноз його зміни в наступному періоді/ (році) (додаток 1,2);
- короткостроковий рейтинг банку та його прогноз на наступний період (квартал) (додаток 3).

Оновлення рейтингів суб'єктів банківського сектору відбувається щоквартально. Присвоєння рейтингів CIRA здійснює за національною шкалою та міжнародною шкалою. Прогноз зміни рейтингу (додаток 4) дозволяє врахувати імовірний вплив наявної на дату рейтингування динаміки суттєвих факторів, що впливають на діяльність компанії.

Частина 2: Рейтинг надійності

Рейтинг надійності (SR – solidity rating) - комплексний, агрегований показник, що формується з врахуванням наступних ключових факторів та субфакторів:

1. *Операційне середовище (OE – Operating Environment)* - аналіз ризиків та умов, характерних для функціонування банківського сектору економіки.
2. *Рівень впливу пов'язаних компаній (CCIR – Connected Companies Influence Rate)* - аналіз впливу пов'язаних/афілійованих осіб на фінансові та операційні рішення через спільну власність, транзакції між компаніями та ризики спільного управління.
3. *Менеджмент і стратегія.*
4. *Кількісні фінансові показники.*
5. *Ризик-профіль.*

1. Операційне середовище (OE) – аналіз ризиків та умов, характерних для операційного середовища банківського сектору. Сприяє виявленню впливу на загальний ризик-профіль банківських установ зовнішніх факторів, які обумовлені специфічними субфакторами, зокрема:

- **макроекономічні умови:**
 - рівень та динаміка інфляції (загальної та базової);
 - рівень та динаміка ВВП (реальний);
 - рівень та динаміка зміни інституційних та ринкових процентних ставок;

- рівень та динаміка облікової ставки НБУ;
- рівень та динаміка курсу гривні до долару США, фунту стерлінгу та євро.
- **конкурентне середовище:**
 - структура ринку;
 - частка ринку;
 - бар'єр входу на ринок;
 - комплексний аналіз конкурентів і їх можливостей.
- **регуляторне середовище:**
 - юридична та регуляторна база, що регламентує діяльність сектору;
 - юридичні ризики сектору.
- **політична (не)стабільність:**
 - аналіз воєнних ризиків, соціальних потрясінь, нестабільності уряду;
 - аналіз рівня і специфіки податкового навантаження сектору (прямі, приховані (корупційні) податки).
- **технологічні та інноваційні фактори:** ризики, пов'язані з рівнем технологічних зрушень, інноваціями та необхідністю інвестицій у нові технології.

Операційне середовище (ОЕ) є важливим для визначення рейтингу банку, оскільки має **визначальний вплив** на стратегічне планування, управління ризиками та прийняття інвестиційних рішень.

2. Рівень впливу пов'язаних компаній (CCIR – Connected Companies Influence Rate) - оцінка впливу на діяльність банку пов'язаних осіб, контрагентів.

Визначення зазначеного показника відбувається за наступними етапами:

- a.** вивчення осіб, що мають спільну власність, інтереси, інфраструктуру з банком та осіб, з якими банк має трансакційні чи договірні відносини;
- b.** Оцінка впливу виявлених пов'язаних осіб на прийняття управлінських рішень щодо діяльності банку:
 - I. ризики втрати ключових контрагентів (клієнтів) або суттєвої зміни умов співпраці з ними;
 - II. репутаційні ризики.

Зазначений показник CIRA розглядає як з позиції ризиків для стабільності банку, так і з парадигми можливостей удосконалення його управління. Тобто, пов'язані особи можуть мати як негативний, так і позитивний вплив на рейтинг надійності банку.

3. Менеджмент і стратегія - дозволяє оцінити рівень готовності банку до викликів майбутнього в умовах невизначеності; реагування на зміну кон'юнктури ринку; якість управлінських рішень; наявність обґрунтованого стратегічного плану. Визначення показника відбувається за допомогою субфакторів:

- a. корпоративна структура та рівень корпоративного управління;
- b. кваліфікація та досвід топ-менеджменту банку;
- c. аналіз стратегічного плану банку.

4. Кількісні фінансові показники - група показників, котрі дозволяють визначити поточний та перспективний фінансовий стан банку, зокрема:

- a. Бізнес-профіль:
 - загальний прибуток банку.
- b. Якість і структура активів:
 - питома вага проблемних позик в кредитному портфелі (% , середнє за 4 роки);
 - питома вага інвестиційного портфеля в активах і його окремих складових в портфелі (% , середнє за 4 роки).
- c. Прибутковість та рентабельність:
 - процентна маржа (чистий процентний дохід / робочі активи);
 - рентабельність капіталу банку (чистий прибуток / власний капітал);
 - рентабельність активів (чистий прибуток / активи);
 - прибуток / активи зважені на ризик (RWA).
- d. Капіталізація та леверидж (структура капіталу):
 - коефіцієнт капіталу першого рівня (Tier 1 Capital Ratio) – $T1\ Capital / RWA$.
- e. Умови фінансування:
 - видані кредити / депозити + покриті облігації у власності банку.
- f. Структура і специфіка грошових потоків.

5. Ризик-профіль. На основі зазначених вище чотирьох показників, CIRA визначає загальний ризик профіль компанії. Основні компоненти ризик-профілю:

- фінансовий ризик;
- ринковий ризик;
- кредитний ризик;
- операційний ризик;

- бізнес-ризик;
- репутаційний ризик;
- регуляторний ризик.

З метою дослідження ризиків, існуючих для суб'єкта, та оцінки здатності управління ними CIRA використовує сучасні методи моделювання.

Частина 3: SSR&GSR

Рейтинг підтримки учасниками (SSR – Shareholder Support Rating) – здатність і готовність власників підтримати банк у разі настання фінансових труднощів, що може мати позитивний вплив на загальну стійкість банку. Дозволяє визначити ймовірність фінансової або іншої підтримки банківської установи власниками в разі загрози дефолту або інших фінансових проблем.

Рейтинг підтримки акціонерів оцінюється за двома ключовими факторами:

1. *Інтереси акціонерів.* Оцінюється ступінь зацікавленості акціонерів у підтримці банку для збереження інвестицій та уникнення репутаційних втрат. Враховуються стратегічні, фінансові та операційні стимули акціонерів для надання допомоги банку.
2. *Фінансові можливості акціонерів.* Платоспроможність акціонерів у контексті можливості вливання капіталу, надання позик або гарантій для покриття боргових зобов'язань банку.

Рейтинг державної підтримки (GSR – Government Support Rating) – відображає готовність і здатність держави надати фінансову підтримку банківській установі, показує наскільки банк може розраховувати на державну допомогу в критичних ситуаціях.

Рейтинг державної підтримки оцінюється за двома ключовими факторами:

1. *Стратегічна (системна) важливість* - враховується важливість банку для економіки в цілому або окремих секторів, які держава може вважати "системно важливими".
2. *Суверенний рейтинг* - рівень державної підтримки залежить від фінансової спроможності уряду.

Частина 4: Підсумкові положення

Терміни в Методології вживаються в такому значенні:

рейтинг – висновок рейтингового агентства щодо об'єкта рейтингування, визначений з використанням визначеної рейтингової шкали;

RWA - активи зважені на ризик;

Tier 1 Capital Ratio - частка основного капіталу в структурі активів, зважених на ризик. Дозволяє оцінити здатність банку протидіяти збиткам у випадку виникнення кризи;

T1 Capital - капітал 1-го рівня (основний капітал), є частиною регулятивного капіталу банку, який включає в себе найбільш надійні та ліквідні активи.

Національна шкала кредитних рейтингів*

Рейтингова категорія	Узагальнене значення	Рівень
uaAAA	винятковий (найвищий) рівень спроможності рейтингового суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	І Н В Е С Т И Ц І Й Н ИЙ
uaAA	дуже високий рівень спроможності рейтингового суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	
uaA	високий рівень спроможності рейтингового суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями. Однак такий рейтингований суб'єкт чутливий до несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами;	
uaBBB	достатня спроможність рейтингового суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями. Однак такий рейтингований суб'єкт перебуває під впливом несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами;	
uaBB	боргові зобов'язання рейтингового суб'єкта найменшою мірою піддаються ризику невиконання порівняно з рейтингованими суб'єктами з рейтингами спекулятивного рівня. Однак можуть виникнути труднощі із своєчасною та в повному обсязі виплатою відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями у разі несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах, хоча найближчим часом вірогідність невиконання рейтингованим суб'єктом боргових зобов'язань мінімальна;	С П Е К У Л Я Т И В Н ИЙ
uaB	на даний час рейтингований суб'єкт спроможний виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями, але має більш високу вірогідність дефолту за зобов'язаннями, ніж рейтингований суб'єкт з рейтингом «uaBB». Рейтингований суб'єкт перебуває під впливом несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами, що може послабити його спроможність своєчасно і в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	
uaCCC	існує вірогідність дефолту за борговими зобов'язаннями рейтингового суб'єкта. Своєчасність і обсяг виплати відсотків та основної суми за борговими зобов'язаннями значною мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов;	
uaCC	існує висока вірогідність дефолту за борговими зобов'язаннями рейтингового суб'єкта в комерційних, фінансових та економічних умовах;	
uaC	найближчим часом очікується дефолт за борговими зобов'язаннями рейтингового суб'єкта, але виплати за борговими зобов'язаннями на даний час не припинені;	
uaD	дефолт – сплата відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями припинені рейтингованим суб'єктом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу.	

*Про рейтингування: Закон України від 19.09.2024 №3981-ІХ

Міжнародна шкала рейтингів надійності суб'єктів банківського сектору

Рейтингова категорія	Узагальнене значення	Рівень
AAA	Рейтингований суб'єкт володіє виключно високими можливостями з виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів.	Інвестиційні рейтинги
AA+	Рейтингований суб'єкт володіє надзвичайно високими можливостями з виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів. Висока кредитоспроможність, низькі очікування по кредитних ризиках. Дуже низькі очікування по кредитних ризиках і дуже висока кредитоспроможність. Негативний вплив на кредитоспроможність передбачуваних обставин незначний.	
AA		
AA-		
A+	Можливості рейтингового суб'єкта з виплати відсотків та боргів оцінюються високо, водночас наявні низькі очікування по кредитних ризиках. Здатність своєчасно погашати фінансові зобов'язання оцінюється як висока. Проте, дана здатність в більшій мірі залежить від впливу негативних обставин або змін економічної кон'юнктури, ніж у випадку більш високих рівнів рейтингу.	
A		
A-		
BBB+	Платоспроможність рейтингового суб'єкта є задовільною. Наявна можливість розвитку кредитних ризиків, особливо за негативних змін економічної кон'юнктури.	Спекулятивні рейтинги (існують ризики)
BB+	Рейтингований суб'єкт платоспроможний, але несприятливі економічні умови можуть негативно вплинути на можливості виплат.	
BB		
BB-		
B+	Рейтингований суб'єкт платоспроможний, але несприятливі економічні умови матимуть негативний вплив на його можливості та готовність здійснювати виплати за боргами.	
B		
B-		
CCC+	Рейтингований суб'єкт зазнає труднощів з виплатами за борговими зобов'язаннями, а його можливості залежать від сприятливих економічних умов. Можливий дефолт. Здатність виконувати фінансові зобов'язання цілком залежить від стійкої та сприятливої кон'юнктури.	Високі ризики
CCC		
CCC-		
CC	Висока імовірність дефолту рейтингового суб'єкта.	
C	Рейтингований суб'єкт неплатоспроможний.	
RD	Частковий дефолт.	
D	Дефолт. Банкрутство.	

Шкала короткострокових рейтингів надійності

Рейтингова категорія	Узагальнене значення	Рівень
A1	Рейтингований суб'єкт володіє винятковими (найвищими) можливостями виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів та запобігати у короткостроковому періоді.	Інвестиційні рейтинги
A2	Рейтингований суб'єкт володіє надзвичайно високими можливостями виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів.	
A3	Рейтингований суб'єкт має задовільну кредитоспроможність. Здатність проводити своєчасні платежі за фінансовими зобов'язаннями знаходиться на адекватному рівні, проте негативні зміни в короткостроковій перспективі можуть призвести до зниження рейтингу до неінвестиційних категорій.	
B	Мінімальна спроможність проводити своєчасні платежі за фінансовими зобов'язаннями, високі ризики при негативних змінах фінансової та економічної кон'юнктури в короткостроковій перспективі.	Спекулятивні рейтинги
C	Високий ризик дефолту. Здатність виконувати фінансові зобов'язання повністю залежить від сприятливого ділового середовища та економічної кон'юнктури.	
D	Дефолт. Банкрутство.	

Прогноз кредитних рейтингів

Прогноз	Узагальнене значення
Позитивний	можливість підвищення рівня встановленого рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року) за умови збереження наявних на дату рейтингування тенденцій
Стабільний	відсутність на дату рейтингування передумов для зміни рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року)
Еволюційний	наявність на дату рейтингування суттєвих передумов для зміни рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року)
Негативний	можливість погіршення встановленого рейтингу за умови збереження та реалізації наявних на дату рейтингування факторів ризику протягом наступного періоду (кварталу/року)